

WSTĘP

Bezpieczeństwo człowieka należy do kategorii obszarów tematycznych charakteryzujących się dużym zakresem znaczeniowym. Zrozumienie procesów i zjawisk bezpośrednio wpływających na kształtowanie się bezpieczeństwa indywidualnego i zbiorowego oraz umiejętności i postaw sprzyjających neutralizacji zagrożeń, czy zarządzania w sytuacjach kryzysowych, wymaga zaangażowania wiedzy o charakterze interdyscyplinarnym. Wiedzy ujmującej problem w odniesieniu do skomplikowanego systemu zależności i związków, funkcjonujących w ramach obszernej klasy heterogenicznych wpływów, zarówno czynników naturalnych, jak i kulturowych. Pojęcie bezpieczeństwa jest tematem rozważań wielu dyscyplin naukowych i filozoficznych, m.in. prawa, politologii, kryminologii, ekonomii, psychologii, socjologii, a w szczególności nauk o bezpieczeństwie i nauk o obronności. Obecnie mamy zatem do czynienia z ciągłym rozszerzaniem się znaczenia pojęcia bezpieczeństwa, co powoduje, że nie ma koherentnej, powszechnie uznanej jego wykładni. Ogrom desygnatów, wielość definicji bezpieczeństwa i trudność w identyfikacji tego obszaru, wymusza konkretyzację i zawężenie analizowanych zagrożeń i sposobów ich neutralizacji.

Bezpieczeństwo to stan, który daje poczucie pewności istnienia i gwarancje jego zachowania oraz szanse na rozwój. Jest to jedna z podstawowych potrzeb człowieka. Odznacza się brakiem ryzyka utraty czegoś dla podmiotu szczególnie cennego – życia, zdrowia, pracy, szacunku, uczuć, dóbr materialnych i niematerialnych. Jest naczelną potrzebą człowieka i grup społecznych, jest także podstawową potrzebą państw i systemów międzynarodowych; jego brak wywołuje niepokój i poczucie zagrożenia. Człowiek, grupa społeczna, państwo, organizacja międzynarodowa starają się oddziaływać na swoje otoczenie zewnętrzne i sferę wewnętrzną, by usuwać a przynajmniej oddalać zagrożenia eliminując własny lęk, obawy, niepokój i niepewność. Zagrożenia mogą być skierowane na zewnątrz i do wewnątrz; tak samo powinny być skierowane działania w celu ich likwidowania, bądź minimalizowania.

W obecnym świecie pojawiły się nowe zagrożenia związane z organizacją i funkcjonowaniem publicznej przestrzeni ludzkiego świata. Można zaliczyć do nich wszelkie lęki towarzyszące działaniu sfery socjalnej, zagrożenia wynikające z rozwoju cywilizacji technicznej. Współczesne czasy obfitują w wyraźną ewolucję zagrożeń, wśród których jednymi z najbardziej wstrząsających są ataki terrorystyczne. Zagrożają one bezpośrednio społeczeństwu wpływając na funkcjonowanie ludzi, państw i instytucji, zwłaszcza gospodarczych i społecznych. W miarę narastania rzeczywistych zagrożeń w niestabilnym świecie można zaobserwować coraz większą determinację w poszukiwaniu bezpieczeństwa. Dotychczasowe klęski, jakie towarzyszyły człowiekowi, miały w pewnym sensie charakter żywiołowy: powodzie, trzęsienia ziemi, wybuchy wulkanów, katastrofy kosmiczne, na które człowiek często nie miał żadnego wpływu. Współczesne zagrożenia mają głównie *cywilizacyjny charakter*. Są one przede wszystkim wytworem działalności człowieka.

Bezpieczeństwo państwa zaczęto pojmować szerzej, nie ograniczając tej problematyki niemal wyłącznie do zagrożeń polityczno-wojskowych. Stopniowo

zaczęto uwzględniać także jego kolejne aspekty pozamilitarne, powiększając tym samym zestaw podstawowych wartości chronionych stanowiących o treści pojęcia *bezpieczeństwo państwa* o takie elementy, jak jakość życia społeczeństw czy też posiadanie przez nie odpowiednich możliwości rozwojowych. Dlatego też współczesne zagrożenia stanowią jeden z najpoważniejszych problemów. Wymagają wieloaspektowego podejścia, które może zapewnić odpowiedni poziom bezpieczeństwa i wzrost jego odczuwania, co przekłada się w sposób bezpośredni na możliwości rozwojowe i stabilność państwa.

Zaspokojenie jednej z podstawowych potrzeb człowieka, jaką jest poczucie bezpieczeństwa, wymaga podjęcia działań na wielu płaszczyznach. Największe efekty przynosi prowadzenie działań prewencyjnych, zapobiegających niepożądanym zjawiskom. Niejednokrotnie rezultaty takiej aktywności widoczne są dopiero po wielu latach i wymagają podejmowania wielokierunkowych działań angażujących różne podmioty.

Niniejsza monografia wieloautorska została podzielona na trzy rozdziały: „Współczesne zagrożenia jako determinanty rozwoju systemów zarządzania kryzysowego”; „Służby w systemie bezpieczeństwa państwa” oraz „Współczesne wyzwania dla bezpieczeństwa – terroryzm i cyberzagrożenia”.

Podstawowym celem niniejszej monografii jest próba analizy, dokonana przez teoretyków i praktyków z zakresu bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego, aktualnie istniejących zagrożeń i wyzwań bezpieczeństwa wewnętrznego państwa, bezpieczeństwa międzynarodowego czy globalnego. Szeroki wachlarz problemów analizowanych przez Autorów świadczy o potrzebie dyskursu nad współczesnymi zagrożeniami i wyzwaniami cywilizacyjnymi, a także o potrzebie przekładania teorii w praktykę, dzięki której będziemy w stanie realizować odpowiednie i przemyślane procedury zapewniające realne bezpieczeństwo oraz rozwój, zarówno państwa, społeczeństwa, jak i poszczególnych jednostek.

Sebastian NIEDZWIECKI